

Politikai
röpiratok.

169.

169

1561

DOBSA LAJOS
BALPÁRTI KÖVETJELÖLT
POLITIKAI
HITVALLÁSA,

MELYET

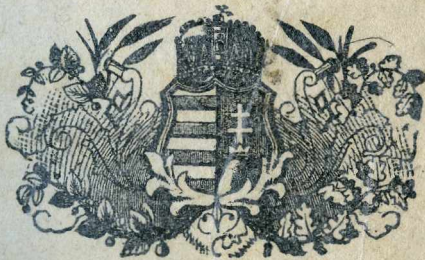
1869. évi febr. 28. Makon,

A VÁROSHÁZ UDVARÁN TARTOTT

NÉPGYÜLÉS ALKALMÁVAL

5—6 ezer hallgató előtt

MONDOTT EL.

SZEGED,

Bába Imre gyorsajtóján. 1869.

7. - L. 252 00765 795

OLAJI ARHOLD
MAGYAR KÖNYVTÁRSÁG
HATÁLYOS
AZ ÉRTELMEZŐ
DE PALLAGI GEZA

„Az 1867-ki alap megváltoztatására törekszünk, de törvényes
úton, törvényes eszközökkel koronás királyunk egyet-
ér.ése mellett.”

1867
MAGYAR KÖNYVTÁRSÁG

Makó város lelkes lakosai!

Tisztelt Polgártársaim!

A január 14-én tartott értekezlet engem tűzött ki Makó város baloldali követjelöltjeül! Elmondottam ekkor politikai programom rövid kivonatát. De látván, hogy egy terem nem fogadhatja be az egész pártot — hál'istennek sokkal többen vagyunk, semhogy egy épület falai közt megférnénk — hitvallásom meghallgatásához pedig mindenkinek joga van; fentartottam magamnak a szerencsét, hogy még egyszer összegyűjthessem önöket itt a nyílt ég alatt, hol falak nem korlátozzák az összejövetelt, hol a szív, a tekintet, a lélek: szabadabban emelkedik a teremtő felé.

Hittem, hogy sokan leszünk, de mi — többen vagyunk a soknál!

Polgártársaim, fogadják mely köszönetemet a haza és a balpárt nevében! Az érdekeltség, melylyel ide siettek, a figyelem melylyel ajkaimon függnek, a lelkesedés melylyel

elfogadtak, biztosítéka annak, hogy győzni fog ügyünk: az alkotmány ügye!

A mult országgyűlés még szélyel sem oszlott, és a nép már szabadelvű baloldali követjelöltekről kezdett gondolkozni: itt Makón, mindenütt, az egész országban. A közügyek iránti ezen érdekeltség hallatlan volt idáig; de hogy most így történt, ez már hű mutatója: az időnek és elégtelenségnek! A kormánypárt azzal dicsekedett, hogy ő a nemzet közérzületének hű tolmácsolója! Most csak körül kell tekintenie hogy lássa: hányat ütött az óra! . . . Ő azonban vagy nem tekint körül, vagy azt hiszi: azért van szeme, hogy ne lásson vele! — Azért van füle, hogy ne halljon vele.

Minket vádolnak baloldali követjelölteket, hogy mi bujtogatjuk: étetéssel, itatással, pénzzel vesztegetjük a népet! *Hogy a pénzt a porosz küldte volna!* — Önök azt kiáltják, hogy: a vád nem igaz? — De bár küldött volna minél többet, s legalább is annyit, hogy a státusadósságokat kifizethetnék belőle! — De most jut eszembe: nem érne az semmit! És legjobban tudhatja a kormány, hogy ilyen összeg pénz, a mostani közbiztonság mellett, nemis jönne idáig, hisz az uton a postát ezerszer is kirabolnák! Na de eljöhett volna másképen! — S hol volt az itatás? Hol van hát az a pénz? A kit én itattam, ki tőlem vagy pártunktól pénzt kapott: lépjen ide és mondja szemembe! — Polgártársaim! Kis dolgokat én számba sem veszek — ám tépjenek vagy marjanak engem — de ez már súlyos vád, pártunkat illeti és ezt ugy nem szabad tűrni, hogy rajtunk száradjon, mint nem szabadna tűrni zászlóinkon a rádobott sarat.

Vajha a jobboldali követjelöltek is országszerte megkérdeznék választóiktól, hogy hát részükről hol volt a vesztegetés? Hol volt az itatás? — Önök azt kiáltják, hogy „nem merik!” Hogy merik-e azt nem tudom, de hogy nem

teszik, azt látom. Tán nem jut eszökbe! . . . Részemről ohajtanám, és ha sehol sem kapnának feleletet, azon igen örülnék a közerkölcsiség érdekében.

És még *bujtogatás* is! — Hol történt az, ki által és mikor? Az értekezleten „türelemre“ intették önöket. — Nyiltan kimondatott, miszerint mi az 1867-ki alap megváltoztatására törekszünk, de törvényes uton, törvényes eszközökkel királyunk beegyezése mellett! Ez nem bujtogatás. Midőn Makóra érkeztem, már a pártot tömörülve találtam. Nem én szerveztem a pártot, — a már szervezett párt hívott fel engemet. Azonban a jobbpárt megkeményíti szívét mint Pharao király vagy is mint az egyszeri cigány, ki miután pénzét elfecsérelte a *delegationális* kávéházban, odahaza mérgében saját baloldalbordáját támadta meg, ki pedig mindig mondta neki, hogy: ne kácsingózdék arra a *delegationális* kávéházra, mert a lesz a vége, hogy elfecséri a pénzét.

Mielőtt programom ismétlésébe bocsátkoznám, vessünk egy tekintetet a mult országgyűlés előtti állapotokra: mint az értekezleten tartott beszédemben megigérttem volt.

Az 1861-ki országgyűlésen a mai kormánypárt kijelentette felirataiban, hogy: elismeri ugyan a közösügyeket, mert hisz ezek létezése az 1848-ki törvényekben is belefoglaltatik; azonban ez iránt csak esetről esetre kíván érintkezni (tehát szó sem volt delegatoról, közömsziszterről!) Magyarország pedig semmi más országnak alá nem rendelt, semmi más tartománytól nem függő oly önálló ország; mely vérével és vagyonával szabadon rendelkezik! Tehát ekkor még kívánták a magyar hadügyet, pénzügyet, külkereskedelmet! Szóval ott állottak, hol mi is állunk, honnan ők letértek, de a hol mi még ma is állunk, a jog terén, melyet ők feladtak, de a melyet mi visszakívánunk.

Ez volt az 1861-ik évi országgyűlés eredménye! Vagy is az 1861-ki országgyűlés feloszlatott „eredmény

nélkül" mondja a jobboldal. Mi pedig azt mondjuk, hogy isten mentsen meg bennünket az ő általuk később fundált, s e föliratok szellemével merőben ellenkező delegationalis eredményektől,

A provisorium kimulta után ismét 1865-re lön összehívva a mult országgyűlés. Ama gyászos emlékezetű országgyűlés ez; mely némi tekintetben keserűbb emlékü még a provisoriumnál is; mert míg Magyarország önállását megcsonkította, függetlenségét névlegessé tette, e hallatlan dolgot törvénykönyvünkbe mint törvényt beiktatta, szentesítette is.

A provisorium alatt meg volt még az a vigasztalás, hogy a mi történik nem az ország beleegyezésével történik! Meg volt a reménység, hogy mihelyt a provisorium kimulik, vele együtt minden sarjadéka kivesz. De ha most az alkotmány repedéseiben ott látjuk zöldülni a *delegatiót* tezején a *közösminiszteriumot*, s ezek ápolásával oly hazafiakat látunk foglalkozni, kik egykor az alkotmány épségben tartására oktattak bennünket, — s kiktől, bár elvüket nem osztjuk, a személyes tiszteletet meg nem tagadhatjuk, — de ha most törvénykönyvünkbe tekintünk, s a mult országgyűlés többsége által kitépvé látjuk a legfényesebb lapokat, melyekre hazánk önállása, függetlensége irva volt: hol a vigasztalás?

Ott a hol a reménység: istenben! A jövő országgyűlésben! Magunkban!

De engem a fájdalom megállított. Ugy vagyok mint a ki kedvese sirját ohajtván fölkeresni, a távolban, midőn annak fejtáját megpillantja, megáll. Döbbenve áll meg, mert a fájdalom elzsibbasztotta.

Pedig még nem vagyunk a szomorú eseménynél! Még csak az 1865-iki országgyűlés megnyitásáig jutottunk.

Az 1865-ki országgyűlés kezdetben méltó testvére ígerezett lenni elődjének. — Ha visszaemlékezünk, hogy milyen

rózsaszínű volt akkor még minden. A nép teli volt bizalommal, a követek ígéretekkal: arany szabadság! Gyémánt függetlenség! Tündöklő szép szavak. — Végigtekintve a követi programmokon; majd mind 1848-asnak vallotta az magát: „Egy talpalatnyit sem adunk fel a törvényes téréből!“ Így szólott az egyik. Magyarországnak saját hadügy és pénzügy nélkül, még alkudozásba sem lehet bocsátkoznia, becstelenség nélkül! Így szónokoltak még 1866-ban is — És néhány hónap mulva . . .

Néhány hónap mulva beállott a königgräczy csata, a sadowai ütközet, — az a rettenetes harci veszteség, mely a minket elnyomó rendszernek is veresége volt.

Polgártársaim! Midőn az absolutismus ily vereséget szenvedett, ha a magyar nemzet ekkor sem kívánt volna többet, mint mennyit kívánni törvényes joga volt, — ez már nyugodt mérsékletet mutat a higgadt bölcseséget. De hogy arról is lemondjon, miért oly kitartással küzdött, hogy önként odadobja, és épen a sadowai ütközet után dobja oda legfőbb javait, ez már olyan dolog, — a mit a jobboldal nagytudományu férfiai, az én véges elmémnek megmagyarázni maig sem tudnak, s pártunkkal helyeseltetni soha sem fognak.

Mert ugy történt! — Mert alig hangozott el a sadowai mezőkön — a gyűtüs puskák ropogása, az öldöklő ágyuk dörgései között az ég intő szava . . . már az országgyűlés többsége, a jobbpárt — feledve a nemzet 300 éves küzdelmeit, melyeket az absolutismus ellen folytatott, feledve a 10 hadjáratot, melyeket az absolutismus ellenében jogaiért vívott — odadobta a nemzet *vérét és kincseit*, hogy maga mint koldus, az alkotmány rongyaiba takarózzék.

Üdvöztünk mondá: ki megdob kövel, dobd meg azt kenyérrel! És ezt értem, ez keresztyéni dolog. De hogy átadjuk neki a kamarakulcsot, hogy ő lakmározzék, mi pedig éhezünk . . . hogy testünkről átadjuk ruhánkat, hogy

ő melegedjék, mi pedig megfagyjunk, — ezt már Krisztus arunk se kívánta.

Azok közé tartozom, kik Magyarországot Ausztria nélkül képzelni sem tudják, és hiven fenakarom tartani ama kapesot, melyet a *pragmatica sanctio* a *felsőleges* *uralkodó ház közösségében* megállapított. Azok közé tartozom, a kik királyunkért vérüket és életüket örömezt áldozták! — 1865-ki programomban is nyíltan kimondottam, hogy ohajtom a becsületes kiegyenlítést. Olyat, hogy a védelemben kölcsönösség legyen, de ne közösség! Hogy így a birodalom nagyhatalmi állása fentmaradjon s *Magyarország független önálló alkotmánya se veszélyeztessék!* De ez: nem az: a kiegyenlítés a mit én álmodtam! Ez nem az az egyesség a mit a nemzet várt. A kölcsönösség helyére közösséget plántáltak! A mi nagy különbség! — Megmérhetlen az áldozat! Megmérhető az eredmény.

Imént kijelentém, hogy vannak a kormánypárt férfiai közt, kiknek mély tudományuk ámulatra gerjeszt, személyök tiszteletet költ! Epen ilyen nyíltsággal kimondom, hogy van a mult országgyűlés eredménye között jó. Ilyen mindenekfelett, hogy a felség megkoronáztatott! Ilyen hogy horvát testvéreinkkel kibékültünk! Ilyen a többek közt, hogy ime épen most is a követválasztás ügyében tanácskozhatunk! Nagyon gyenge legényeknek kellene lennünk, hogy ha mi mind ennek jó oldalát tagadnók, vagy ha ennek sulyát beismerni se mernénk. Ezáltal azt mutatná ki a balpárt, hogy csak ugy reményli saját érdemeit érvényre emelni, ha politikai ellenfele jó tulajdonára személt-huny. De ez nem kényerünk! — Es ha az országgyűlés többsége a jobboldal: az itt elsoroltakat s el nem soroltakat, a meglevőket s a még hiányzókat (hadügy, pénzügy, külkereskedelem) mind megszerezte volna, — s habár ezeket a nem általunk, sőt ellenünk csinált státusadosság egy részének elfogadása árán szerezte volna meg — oly méltányos részé-

nek elfogadásával, hogy az a nemzetet agyon ne nyomja, életerejét ki ne szivattyuzza; sőt fejlődésében se akadályozza — én volnék az első, ki most a kormánypárt dicsőítését hirdetném. Így azonban balpártivá lettem; mert feláldozták azt, mit feláldozni semmi szín alatt és sohasem szabad: hazánk önállását, függetlenségét.

„Nincs feláldozva semmi!” — „Nincs feladva az 1861-ki álláspont!” . . . Ezt viszonzza a jobboldal, azaz a kormánypárt, s akármilyen ékesen beszélő férfiak találkoznak is közöttük, de azt már még se kívánhatják, hogy az ő pusztá szavukra még a keserű ürömöt is édesnek találjuk. Am pillantsunk ezen állításnak egy kissé a szemé közé:

Az 1848-ki törvényekben csak említés-téteik a közönsügyekről. Az 1861-ki felirat már körülírja a határt, élesen kijelöli a legvégső pontot, melyet veszedelem nélkül átlépni nem lehet, midőn kimondja: hogy a közönsügyekben csak *esetről esetre* lehet érintkezni: Magyarország függetlenségének megőrzése mellett. Az 1867-ki országgyűlés azonban felállította a delegationalis intézményt és *rendszeresítette* azt. Elfogadta a közönsminiszteriumot és *állandósította* azt. Már pedig a delegationalis intézmény megcsonkítja Magyarországot *önállását!* A közönsminiszterium lehetlenné teszi Magyarországot *függetlenségét!*

Hanem azért megvan tartva az 1861-ki felirat! — Meg ám, én nekem is megvan, de csak — papiroson.

Magyarország sarkalatos jogai közé tartozott, hogy országgyűlésén, királyának szentesítése mellett, minden idegen beavatkozás nélkül hozza törvényeit. Vagy mint az 1861-ki feliratok kifejezték hogy: a törvényhozási jogot, a magyar királyon kívül *senkivel mással meg nem oszthatjuk!* — Így volt ez szent István óta egész 1867-ig. Ekkor azonban felállították a delegationalis intézményt, melynek fele része nem is magyar, és a törvényhozási jogot a legfontosabb tárgyban a budget (vagy is költségvetés) megállapítása tár-

gyában átengedték a delegationak. Szóval: *megosztották mással is a törvényhozási jogot!* — S hol marad e mögött a 61-ki fölliratok értelme? Hol marad e mögött ősi törvényeinknek szelleme?

Hanem azért Magyarország önállása nem szenvedett csorbát. —

Magyarországnak szintén sarkalatos jogai közé tartozott a: *katonaállítás*. — Így volt ez ős időktől fogva, egész le a mult országgyűlésig. — A mult országgyűlés azonban beleegyezett három féle dologba:

1-ör. Hogy az összes hadsereg 800,000 főre emel-
tessék!

2-or. Hogy ezt a létszámot 10 esztendő előtt sem-
miesetre se lehessen megváltoztatni.

3-or. Hogy ezt a létszámot 10 esztendő mulva is
csak úgy lehessen megváltoztatni, ha abba a Lajthántuli
országok képviselete is beleegyezik. S egy dolognál meg-
számlálhatatlan hibát követtek el.

Az által hogy a hadsereget 800,000 főre emelték, —
a külhatalmak gyanakodását idézték föl maguk ellen. Most
senkise képes elhitetni a külhatalmakkal, hogy a kormány-
pártnak nincsen szándokában: visszafoglalási háborút kez-
deni Poroszország ellen. — Ime kívül, hogy míg a kor-
mánypárt idebenn minket vádol forradalmi törekvésekkel,
azalatt odakint őket gyanusítják oly visszafoglalási szán-
dékmal, mi ha valósulna: Ausztriát és Magyarországot, a
koronát és a nemzetet végveszedelembé dönhetné.

No de erre ők azt felelhetik, hogy nekik eszükágában
sincs a visszafoglalás! E veszedelemtől tehát nem félhetünk!
Adja a teremtő hogy az: *ugy is legyen!*

De van még más baj is! Ez pedig abból áll, hogy a
mult országgyűlés 10 évre megajánlván az unjocokat, 10
évre lemondott *katonaállítási jogáról!* És ezen jogáról való
lemondással: eldobta kezéből az alkotmányt *másodrendüleg*

védő biztosítékot is. — Hanem azért megvan az alkotmány. Részemről a *nemzeti hadsereget* tartom az ország önállása függetlensége *első rendű* biztosítékának! Az oly nemzeti hadsereget, melynek minden tagja fel van esketve alkotmányunkra, és a magyar miniszter alatt áll; ki ismét az országgyűlésnek felelős kibocsátott rendeleteiért. — Az ilyen hadsereg védi a trónust, védi az alkotmányt, védi a népeket, míg a népek a törvény utai haladnak. — Ezenkívül van azonban egy más, bár másodrendű dolog, mely szintén képes volna a mi 67-ki másodrendű alkotmányunkat némileg, azaz másodrendűleg biztosítani. Ez pedig az lenne ha az országgyűlés ujone megajánlási jogáról 10 esztendőre előre nem mondott volna le. — Ekkor, ha sérelem követetnék el alkotmányunkon, — hanem hívják össze az országgyűlést; a nemzet azt felelné vissza megyéi által (s ezértis kívánom én az erős megyét, hogy így felelhessen.) ha nincs országgyűlés, nincs pénz, nincs katona! — És ekkor vagy kénytelen lenne a hatalom: erőszakhoz nyulni (csak-hogy 1869-ben már az erőszak — tüzes vas!..., Megégeti azt a kezét, a melyik hozzá kapkod! De mert végtére mégis teheti ezért nevezem ezt *másodrendű* biztosítéknak) vagy kénytelen lenne: a nemzet jogos követelését telyesíteni. — Most a katonaság 10 esztendőre való megajánlásával elfürészelték alkotmányunk alatt az utolsó szálát is. — Alkotmányunk fenáll, s fenállhat, de meddig? Felelet: a mig azt megkiméli a fatum és a vihar! — És hol maradt ezen megajánlás mögött, az 1861-ki föliratok ősi törvényeinkből meritett értelme? mely világosan kijelenti, hogy *a katonállítás joga a magyar országgyűléstől semmi részben el nem vonható!* — Hisz minden részben elvonták azt s 10 évre vonták el az országgyűléstől.

Az ilyen alkotmányról, melyet még az ujone megajánlási jog sem védelmez többé, mondta egykoron, de mondta többször is és mondja szüntelen: hazánk nagy fia *Kossuth*

Lajos, hogy az nem maradandóbb mint a kőd, vagy az álom!
— És valóban hasonló az a szappanbuborékhoz: csilloghat villoghat, a drágakő minden pompájával tündökölhet a nap sugarában, — de végre is tartósságára mint a szappanbuborék elpattan . . . És Kossuth Lajos ezen véleményét, senki soha még meg nem cáfolhatta.

Pedig még itt sincs vége a bajnak! — A 800,000 főből álló hadsereg létszámát, a mult országgyűlés beegyezése szerint: még 10 év múlva is csak úgy lehet megváltoztatni, ha abba a lajthántuli országok képviselete is beleegyez! — Tehát a magyar nemzet még 10 év után is kiskorúságra van kárhozthatva! Magyar országgyűlés mivé tettek téged? Még ekkor sem intézkedhetel belátásod akaratod szerint: önállóan . . . (Hanem azért Magyarország önállása nem szenvedett csorbát!) Kinyorálnod kell idegen népeknél, neked magyar nemzet! kinek első sarkaitos ősi jogod volt, hogy: minden idegen beavatkozás nélkül hozd ad törvényeidet. . . . Függetlenség vagy téve . . . (Hanem azért megvan még függetlenséged!) Legfontosabb jogaidban függetlenség vagy téve: az idegen népek belátásától és jóakarától, be nem látásától és rossz akaratától, beegyezésétől megtagadásától.

Hanem azért: alkotmányunk nem szenvedett csorbát! Azt kiáltja a jobboldal. — Bocsásson meg nekem a tisztelt kormánypárt, de ezen állításnál, az egyszeri szolgáló jut eszembe. — A szolgáló egy fazék ételt vitt a munkásoknak; de nagy sietségében úgy összetörte a fazekat, hogy csupán a fazéknak a füle maradt a kezében! Ezzel szaladt a munkások közé, s már messziről kiáltott: Na emberek, itt van a jó ebéd. — tessék hozzá ülni! — Már hisz a jobboldal ülje körül s ragaszkodjék hozzá, ha neki úgy tetszik. Részemről a baloldalnak nem kívánhatok hozzá jó appetitust.

És még ez állapotot „vívány“-nak nevezik? Én pedig azt mondom, hogy ez nem kivívott, inkább feladott al-

kotmány! — A *pragmatica sanctio* képeséből hidat építettek, s e hidon keresztül a *delegatio* egyenes ut a Reichsratba, — s a közös miniszterium: Magyarország beolvastása Ausztriába.

Mit mondjak már most az oly 3-mad 4-gyedrendű kormánypárti nyomtatványokra, melyek meleg eső után koronkint roppant tömegekben ugy előzőnlük hetivásárainkat (mert rendszeren hetivásárokon tűnedeznek elő) hogy osztán annak is kínálják: a ki nem kívánja, — annak is a zsebébe nyomják: a ki menekülni igyekezneék tőle. — Két ilyen nyomtatvány akadt a kezembe. Egyik hegedűszó mellett versekben zengedez, s húzza a megszokott kormánypárti nótát. Rendszeren ugyanegy az ő eljárásuk. A balpárti búzaresta előtt felszednek néhány üszög, konkoly szemet — melyeket a rosta már ugyis eldobott — s baltenyerűkre téve így szólnak: Na nézd magyar nemzet, ez a te balpártod! Ilyen egytől-egyig. Csupa konkoly s üszög! Aztán a kormánypárt már berostált garmadájából kiválasztják a legépebb szemeket, s jobb tenyerükön bemutatva a nemzetnek, így szólnak: Na nézd magyar ez a te jobbpártod! — Ilyen egytől-egyig. Ez nyomja le osztán a vámmázsát! — Végül azt akarná bebizonyítani hegedűszó mellett, hogy a magyar nemzet elégedett! Pedig ő előtte elhegedülte ezt már szent Dávid! — Elöl az van rányomtatva hogy „Mese.“ Én se mondhatok mást.

A másik könyv írója ügyesebb. Nem nyomtatta rá hogy mese, nincs is versbe-szedve; de azért beillik ez is: költeménynek. Nézem elejét. Az elején, az áll benne: hogy a baloldalnak csekély az érdeme! Már kérem alássan a baloldal arról nem tehet, (kevesebben lévén), hogy a többség szüntelenül leszavazta. Ha többségre jutna: akkor tessék az ő érdemeit megítélni. Most elég érdem az hogy több rosztat megakadályozott! Hogy a 67-ki kormánypárt ellenében: hü, kitartó, ernyedetlen ellenzést képezett. A könyv végén az áll, hogy az a kormánypárt mily böles, okos, tudós. Már kérem alássan,

én rájuk raktam, mi a kiváló egyéniségeket illeti, minden tiszteletet; de hogy akárki valaki, akármilyen ostoba volt legyen, mert jobbpárti léssen már tudós is legyen: kerekén tagadom. Nem ilyen áron adják az intelligenciát! Nem ilyen olcsón mérik a tudományt. — A kis könyv közepén az áll, hogy sártétlenül vissza van állítva az 1848! Hogy minden a legjobban van, — mert nagy a boldogsága hazában! S rettenetesen összeszidja a baloldalt: a mért ezt nem hiszi. — Én hát elkezdtem keresni ezt a boldogságot: előttem, mögöttem, alattam, fölöttem, — kerestem én azt még az asztal alatt is. . . És nem az én hibám, hogy rá nem akadtam. Polgártársaim! Próbáljuk meg tehát és keressük együtt.

Hol itt az a jóllét? Beszéllek, de nem érzem. Hol az a minden jó? Mutatják, de nem látom. —

Az államadósságból oly tetemes összeget fogadtak el hogy az adótól is kamatot fizetünk? Ez új, de nem üdvös!

Hogy az államadósság elfogadott részét nem különbözték el: az államadósság el nem fogadott részétől, és így ezek irányában sem zártak ki a solidaritásból! És így attól lehet félni hogy ezen a réven: meg több adósságot is rásózhatnak nemzetünk nyakára? Ez is új dolog: de még ez sé üdvös.

Hogy a zsidókat emancipálták, — hogy a só árát lejjebb szállították, — hogy eltörölték a bordézmát? . . . Na hála Istenek! Ez új és üdvös is, köszönet érte. De a *balpártnak* is köszönet érte! Mert mindezt a balpárt is akarta.

De hogy a kormánynak még mindig jogában áll: földelinken megvizsgáltatni mindegyik növényt, mihelyt e világra kidugja orrát, hogy valljon, dohánylevél-e ő keme vagy keserű lapú? Ez meg már nem új.

Hanem a „*delegatio*“ . . . Ez osztán bezzeg új. S pedig annyira új, hogy arról ugyan se szent István király, se Verbőczy apánk, még nem is álmodott. Két országgyűlés többsége által választott *delegatio*: határoz a nemzet legéletbevágóbb kérdései fölött! Az eszme és észjárás, mely ezen *delegatio*nát

lis intézményt életre hozta, szintén új. A mult országgyűlés nem tartotta magát *illetékesnek*, ily fontos kérdések elintézésére . . . (Mivé tettek téged magyar országgyűlés!) Azok megoldását tehát a *delegatiora* ruhazta!

Már kérem alássan a közönséges életben is azt tartjuk mi *ügyes* embernek, ki legéletbevágóbb ügyeit önmaga intézi. És minden *óvatos* embertől elvárunk annyit, hogy megbizottjától, legalábbis megkivánja a *felelősséget*.

De a *delegatio* tagjai: *senkinek sem felelőssek!* — Tehát a mult országgyűlés — a nemzet legéletbevágóbb kérdései irányában, még annyi óvatosságot sem tanusított, mennyit minden közönséges óvatos embertől elvárunk.

„Közös *miniszteriumot*“ alkottak; mely egyik országgyűlésnek sem felelős! Ez is új.

„Közös *pénzügy*“! melynek a mi miniszterünk nemis minisztere; csak *ministránssa*. Nálunk van a kaszsa; de Bécsben van a kaszszának a kulcsa.

„Közös *hadügy*“! . . . Nálunk is szedik a hadsereget, de Bécsből kommandirozzák.

Az egész eképen szervezett közösügy: nagyon új! Rettegetesen új. Csak a nóta régi: közös lónak turós a háta!

Az egész eképen szervezett közösügy: hasonlít egy roppant gyümölcsfához, melynek gyökere nálunk van; de ága a kerítésen keresztül: benyúlik a szomszéd udvarára. Gyökerét mi kapáljuk, árnyékát is a mi földünkre veti, de gyümölcsét a szomszéd úr szedi föl! Mi pedig örüljünk ha egy tányérral nekünk is juttatnak belőlle, a *jóbb szájjz* végett.

A honvéd-kérdésre célok itt! Mely jelen állapotában nem is egyéb mint egy kis hadügyi szájjz.

Bezzeg elromlik az, mihelyt eszünkbe jut, hogy Budán a magyar király palotáján fekete-sárga zászló hirdeti a magyar alkotmányt.

Bezzeg elromlik a szájjz, ha eszünkbe jut hogy a 800 ezer katona 10 esztendőre van megszavazva.

Vagy ha az 1848-ki honvédekre gondolunk; kiket erkölcsi elismerésben sem részesített a mult országgyűlés; míg hazánk elnyomásának eszközeit: milliókra menő nyugdíjjal látta el, a közerkölcsiség botrányára. . . .

A közerkölcsiség megrontására! — Avagy nem ujmatatás ez a jövőndő s minden időkre? — „Te *hazafi* vigyázz! Légy készen hogy magad mankóra jutsz, s gyermekeid alamizsnára szorulnak! De te, ama *másikfajtájú* ne félj, tipord az alkotmányt, nyúzd a népet, s ne félj! A nemzet hálás lesz irántad! Vén napjaidra puha párnákkal lát el; melyeket az adózó nép feje alól ránt ki!“

De mikor érnék én véget, ha mind elsorolnám azt, mi elszomorító? Az én hangom még jobban berekedne, önök türelme kifáradna és én következtetéseimmel még sem érnék véget.

Összefoglalom tehát a mult országgyűlés jó és rossz eredményének hatását, s ennek e szavakkal adok kifejezést: Uraim, 1867-ki országgyűlés kormánypárti képviselői: *nem örülhetünk a jónak*; mert oly drágán vásároltatok meg, hogy jobban sajnáljuk az árat; *mit érte adtatok!* — —

Politikai hitvallásom elmondott szavaiból láthatják önök mit tartok rossznak veszélyesnek és eltörlelendőnek! Láthatják: mit tartok jónak s megszerzendőnek. Mindazonáltal a legfontosabbakat e szavakban vonom össze: *Nem kell delegatio! Nem kell közös miniszter*. Ellenben: *kell maggar hadügy, nagyav pénzügy, saját külkereskedelem és vámügy!* Kell hogy Magyarország diplomatiája által a külföld előtt is *képviseelve* legyen.

Mindezekből láthatják önök, hogy én a balpárthoz tartozom.

A *balpárthoz*; mely az 1867-ki alap megváltoztatására törekszik; de törvényes uton, törvényes eszközökkel, koronás királyunk beegyezése mellett — hogy hazánkat önálló függetlenségre emelje, — Mely célul tűzte ki hogy korszerű belreformok által a művelődést és vagyonosodást előmozdítsa, — hogy Magyarországot: királyával és minden néppel együtt: naggyá hatalmassá és boldoggá tegye.

Azon balpárthoz végre, mely az országgyűlési követektől függetlenséget követel a kormány irányában, és így oda törekszik, hogy az országgyűlési képviselő ne viselhesen kormányhivatalt mint követ,

És most bevégezhetném beszédemet, ha néhány madár-ijesztő nem mutatkoznék a láthatáron; melyeket a kormánypárt tűzött oda, a baloldal nagy mulattatására,

1-ső ijesztgetés: hogy *a balpárt nem kormányképes!* És ha e mondattal odacéloznának, hogy bár országgyűlési többségre jusson a baloldal, még se fogna közülnök, illetőleg: elvükkel egyezőleg alakíttatni a miniszterium? . . . Ez oly vádat foglalna magában, minőt én, mint alkotmányos érületű balpárti tag: föl sem tehetek. Inkább azt kell tehát érteniök, hogy a balpárt, még ha elnyerné is, nem bírná fenntartani kormányát. No eziránt meg ne méltóztassanak ök aggódni! Ki hatalom nélkül, ily tulsúlyra bir vergődni: hatalom ellenében! Az: igazsággal szívében, méltányossággal ajkain: fen is fogja birni tartani kormányát.

Igen de — következik a 2-ik ijesztés — a baloldali követjelöltek; az adó tulságos elengedésével ámitják a népet! Mivel pedig azt nem teljesithetik; a mint hogy az államadósság s a 800000 katona 10 évre való elfogadása mellett ezt teljesíteni már lehetetlen: a nép maga elfordul majd tőlük! Azt felelem én ezeknek vissza: a nép nagyon helyesen cselekszik, ha elfordul attól, a ki őt ámitja! De itt nincs ámitás, csábitás, se lehetlenségekígérete. Én megteszek a mit és a mennyit lehet! Egy hajszálnyit sem engedek el a lehetőből! Egy hajszálnyit sem ígérek a lehetlenségből! S van a magyar nemzetben annyi becsület; hogy ne kívánjon tőlem lehetlenséget! Van a magyar népben annyi szív és lélek, hogy méltányolni bírja, az igyekezetet.

Igen *deforradalom* lesz, így hangzik a 3-ik ijesztgetés! Hogy s ki kezdje? Megint nem mondják, csak hogy „*lesz!*“ Tán a nemzetiségek kezdenék? És miért? A magyar nemzet

nem akar magának külön paradicsomot! Helyet adunk benne: más nyelvet beszélő testvéreinknek is. — S több biztosítékhoz jutván általunk; tán még inkább fognak szerezni bennünket! Legalább idevezet az emberi okoskodás egyenes fonala. — Vagy a balpárt kezdje? Megfelelt erre az én igen tisztelt barátom, Pest terézvárosi követjelöltje a Hon szerkesztője *Jókai Mór*: Nekem is van vagyonom meg egy fejem, melyeket forradalom által kockáztatnék! mondá, már pedig az én fejem is megér nekem annyit, mennyit a miniszternek megér a magáé! — És mikor kezdenők? Mig fenállnak a jelen törvények, addig tiszteljük, azaz: magunk is végrehajtjuk, másokkal is végrehajtatjuk azokat. Addig tehát nem lehet forradalom. Midőn épen megváltoztatni akarjunk? Törvényes uton, törvényes eszközökkel koronás királyunk egyetértése mellett tesszük ezt! A mi megint nem utja a forradalomnak! Vagy midőn már megváltoztattuk; midőn célunkat elértük: akkor kezdjük forradalmat?... És miért? Mert célunkat elértük? Mert ohajtásunk betelt?... Makó nagy város, de én nem ismerek benne olyan bolond embert kiről föltehetném, hogy azért kezdjen forradalmat mert mindazt elérte, a mire vágyott. Ezeket az ijesztgetéseket is be lehet hát pakolni abba a ládába, melyben a porosz által küldött tallérok hevernek.

„Na nemzet,“ így kiált az egyik jobboldali, itt van az új ház, mi építettük ezt a ti számotokra! Csinosítsátok ki belőlről s lakjatok benne nyugodtan! A költséget nem kiméltük tőle. Azt felelem vissza: Köszönjük a jó akaratot. Hogy a költséget nem kiméltétek azt nagyon érezzük. De nem lakhatnánk benne nyugodtan: süppedékes az alapja repedezett a boltozatja, félünk hogy majd nyakunkba szakadna! Aztán van nekünk ősi házuk! 1848-ban megreperáltuk s úgy kibővitettük, hogy ne csak a nemességet, de az egész népet mind befogadja! Ott áll ama kösziklán, mely 800 év óta: minden építményünk hű fundamentoma. Beér-

jök mi azzal! Nem kell nekünk másik: itt az ér alján. — „Na nemzet“ így biztatgat másik példázatban a jobb-párt „itt van peres földed, visszaszereztük! Most már csak lásd el instructioval és *csakis* erre legyen gondod: vess. szánts, munkálkodjál, gazdagodjál hogy boldoggá lehess! Építs csűröket, magtárakat, gyárákat (iskolákról se feledkezvén meg) készíts utakat, hidakat, vasutakat, csatornákat . . .

Jelszód legyen: ipar és kereskedés! — Azt felelem én meg erre vissza: Mindezt megtesszük és Isten segítségével még elérni is reméljük uraim! De most egy súlyos gond, egy nehéz aggodalom zsidbasztja szívünket; a miatt hogy önök minden jó akaratuk mellett is — a telekkönyvünkben zavart csináltak. Aludni se tudunk, étel-ital sem esik jól: mig ez a telekkönyv tisztába nincs hozva! Mig a földünkre előjegyzett delegatiót, betáblázott közös-miniszteriumot az örökségünkről ki nem töröltetjük.

Polgártársaim! Jelen követválasztás fölötte fontos. Két hatalmas tábor áll egymással szemközt: a jobboldal és a baloldal. A jobboldal mely azt állítja, miszerint: az 1867-ki alkotmány olyan jó, hogy már nem is szükséges annál *jobb!* És a baloldal, mely bebizonyítja, hogy még az alap is *bal!* Ki jobboldali követet küld, azt bizonyítja tehát hogy: meg van elégedve! De ki baloldali képviselőt választ, az egy czáfoló szavazatot küld a kormánypárt ellenébe. —

Polgártársaim! Elmondottam hitvallásomat, s kissé hoszszabban is tán a szokottnál; de okom volt reá. Sokakat látok önök közt; kiknek nincs módjuk alkalmuk, hogy újságot járassanak, lapot olvassanak, azonban a gyanusítások és vádak eljutottak hozzájuk. Megkivánhatják a czáfoló választ is azokra! Megkivánhatják hogy legalább ilyen alkalmmal egy kis értesülést vehessenek a viszonyokról. Ama szegényebb földmivelők és munkások ezek; kik verejtékükkel áztatják az ipar nehéz munkálatu földét! A houvédék ezek kik: vérükkel locsolták egykoron a szabadság fáját.

Megkívánhattak ennyi figyelmet! És én — szívesen cselekedtem. — Programomat ki fogom nyomtatni is ha szívesen veszik.

Polgártársaim! Himezés-hámozás nélkül adtam programomat! Itt nincs ámitás csábítás, se lehetlenségek ígéréte! S ki nincs megelégedve: azt *ezennel feloldozom adott szava alól, hogy egy más jelöltre adhassa szavazatát!* — — —

Ha önök meg vannak elégedve, miként lelkes szavaikból hallom, akkor fő büszkeségemnek tartanám: szülőföldemet, hazámat és önöket szolgálni.

Makó város népe! A követválasztás küszöbénél állunk! Fontolja meg kiki: mért becsüljük, mért tiszteljük mi öseinket? . . . Mert hosszú és nehéz küzdelmeik között: hiven megőrizték, tisztán szállították az ősi alkotmányt ránk maradékaikra.

Makó város népe! Ne legyünk gyöngébbek mi se elődeinknél! . . .

Az országgyűlés küszöbénél állunk! A követválasztás az előpitvara: hol majd megkérdeznek.

Makóváros népe! Ott midőn kérdeznek, ott adj feleletet! S vigyázz hogy mit felelsz, hogy maradékaid úgy áldhassanak egykor s úgy tisztelhessenek.

Legyen feleleted rövid s határozott:

Éljen a haza! Éljen a balpárt!

Makón 1869. februárhó 28-án.

Dobsa Lajos s. k.

DEBRECENI KÖNYVTÁR

